

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Výzvy v európskom strojárskom priemysle (strojárstvo, elektrotechnický a elektronický priemysel a kovovýroba) v meniacom sa globálnom hospodárstve (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2014/C 170/05)

Spravodajkyňa: **Lucie Studničná**

Pomocný spravodajca: **Rumen Atanasov**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. februára 2013 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Výzvy v európskom strojárskom priemysle (strojárstvo, elektrotechnický a elektronický priemysel a kovovýroba) v meniacom sa globálnom hospodárstve“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI) poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. novembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 494. plenárnom zasadnutí 10. a 11. decembra 2013 (schôdzi z 11. decembra 2013) prijal 167 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, toto stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky strojársky priemysel⁽¹⁾ zohráva dôležitú úlohu v obnove hospodárstva Európy a pri ambicióznom ciele zvýšiť priemyselnú výrobu do roku 2020 na vyše 20 % HDP. Na vytvorenie takéhoto rastu, zvrátenie súčasného vývoja a skoncovanie s nezamestnanosťou ľudí sú však potrebné väčšie investície podnikov.

1.2. Aby to Európa dosiahla, musí pre priemysel vypracovať jasnú víziu a cieľ. Výsledkom musí byť koordinovaná politika s jasným zameraním na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu, ktorá bude zahŕňať ďalšie politické oblasti a spraví z Európy atraktívnejšie miesto na založenie podniku.

1.3. Európa musí vypracovať pozitívnejší prístup k zmenám v priemysle, najmä so zreteľom na úspešný prechod krajín strednej a východnej Európy.

1.4. Európa by si mala viac uvedomiť, rozvinúť a posilniť svoje prednosti, ktorými sú: dobre kvalifikovaní a motivovaní pracovníci, rôznorodé vzdelávacie prostredie, obrovské vedecké znalosti, mnohé regionálne zoskupenia s globálnym vedúcim postavením, dobre integrované dodávateľské reťazce a reťazce služieb, dobre rozvinutá dopravná infraštruktúra a obrovský vnútorný trh s vyše 500 miliónmi spotrebiteľov a stabilnou spoluprácou sociálnych partnerov.

1.5. Európa musí na tvorbu nových investícií realizovať stratégiu, ktorou svoj priemysel udrží na čele technologických inovácií a ktorá zároveň bude v záujme dosiahnutia potrebného objemu výroby a zamestnanosti ako hlavného nástroja na posilnenie konkurencieschopnosti atraktívnejšia pre podniky, ktoré vyrábajú tovar v hromadnej výrobe na vysokej, strednej a aj nízkej technologickej úrovni. Európsky hospodársky a sociálny výbor vyzýva Európsku komisiu, aby pripravila stratégiu, ako môže Európa prilákať viac investícií do spoločností pôsobiacich v oblasti špičkových technológií, vrátane moderných tovární, ktoré sú výsledkom štvrtej priemyselnej revolúcie, a do vysokokvalifikovaných zručností podporujúcich inováciu v celom hodnotovom reťazci.

1.6. Financovanie európskeho výskumu by malo byť viac spojené s potrebami priemyslu s účasťou podnikov v skorej fáze inovatívneho procesu, pričom by sa malo podporovať tvorivé inžinierstvo v malých a stredných podnikoch na jednoduchšie a rýchlejšie pretváranie nových myšlienok na nové výrobky. Mali by sa presadzovať a podporovať zoskupenia, v ktorých sa spájajú výrobné podniky a výskumné štruktúry.

1.7. Európska komisia by mala zintenzívniť svoje úsilie na uľahčenie fungovania európskych podnikov, najmä malých a stredných podnikov. Nová technická a administratívna legislatíva by sa mala zvažovať len v prípade, že jej ciele nie je možné dosiahnuť inak. Európska komisia by sa mala viac zameriavať na jednotné uplatňovanie existujúcich predpisov vo všetkých členských štátoch, čím sa zharmonizuje a posilní dohľad nad trhom. Mala by tiež podporovať vyvážené celosvetové uplatňovanie tohto prístupu voči ostatným regiónom sveta.

⁽¹⁾ Pozri bod 2 – Úvod.

1.8. Nevýhody, ako ťažko dostupné financovanie, vysoké náklady na energiu alebo náklady vyplývajúce z administratívneho zaťaženia a legislatívy, by sa mali zmierniť prijatím konzistentnejšej a predpovedateľnejšej legislatívy.

1.9. Vysokú úroveň zamestnanosti v Európe možno udržať, len keď budú pracovníci vzdelanejší a budú mať lepšiu odbornú prípravu ako pracovníci v konkurenčných hospodárstvach. Mali by sa prijať opatrenia na prilákanie mladých ľudí – mužov aj žien – do technologických povolání s čoraz komplikovanejšími strojovými zariadeniami a službami. Musí sa povzbudzovať spolupráca podnikov s univerzitami a školami, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie.

2. Úvod

2.1. Strojársky priemysel v Európe je veľmi široké a rôznorodé odvetvie, ktoré zahŕňa kódy NACE 25, 26, 27, 28, 29.3, 32.11 a 33 s výnimkou 33.15 až 33.17. Strojársky priemysel tradične zastupujú tieto odvetvia: strojné inžinierstvo, elektrotechnika a strojové zariadenia, elektronika, kovové výrobky a kovovýroba.

2.2. Celý strojársky priemysel v Európe pozostáva zo 130 000 podnikov, zamestnáva vyše 10,3 milióna ľudí s vysokou úrovňou kvalifikácie a zručností, jeho ročná produkcia je v hodnote približne 1 840 miliárd EUR a predstavuje približne 1/3 celkového vývozu EÚ.

2.3. Keďže toto odvetvie vyrába mnohé rôzne konečné výrobky a ostatným odvetviam dodáva súčasti, dielce, nástroje, stroje, inštalácie, systémy, technológie atď., zohráva kľúčovú úlohu pre technologickú úroveň veľkého počtu ostatných odvetví a definuje vývoj spoločnosti z hľadiska energetickej účinnosti, zdravia, mobility, komunikácií a bezpečnosti.

2.4. Strojársky priemysel je z dôvodu svojho obrovského objemu, vysokej zamestnanosti a silného zamerania na vývoz veľmi dôležitý pre hospodársku obnovu Európy a ambicióznym cieľ opísaný v oznámení Európskej komisie s názvom „Silnejší európsky priemysel v prospech rastu a oživenia hospodárstva“ na zvrátenie súčasného vývoja a zvýšenie výkonu hospodárstva do roku 2020 na viac ako 20 % HDP.

2.5. Európsky strojársky priemysel sa musí posudzovať a analyzovať v kontexte hospodárskeho rozvoja EÚ a jeho jednotlivé odvetvia sú integrovaným a podstatným prepojením príslušných hodnotových reťazcov. Z tohto hľadiska trpia v zásade tými istými problémami, ako odvetvia, ktoré sú ich náprotivkami (oceliarstvo, elektroenergetika atď.)

3. Výzvy v európskom strojárskom priemysle

3.1. Medzinárodná hospodárska súťaž

3.1.1. Európsky strojársky priemysel vyváža značnú časť svojej výroby. V porovnaní s ostatnými regiónmi sveta investície v posledných rokoch zaostávali. Tieto nižšie investície spôsobujú premiestňovanie hodnotových reťazcov z Európy a európsky strojársky priemysel čelí rastúcej globálnej hospodárskej súťaži.

3.1.2. Severná Amerika prijala stratégiu zameranú na opätovnú industrializáciu založenú najmä na nízkych nákladoch na energiu a nižších pracovných nákladoch v Severoamerickej zóne voľného obchodu (NAFTA). Čína a niekoľko krajín v juhovýchodnej Ázii prilákali značné investície, najmä do elektrotechniky a elektroniky, v poslednej dobe aj do výroby strojových zariadení. Tieto odvetvia, ktoré ťažia z rozvojových plánov podporovaných štátom, konkurujú nielen nižšími mzdami, ale čoskoro budú aj vyrábať tovar s vyššou pridanou hodnotou. Nedávna devalvácia jenu o približne 30 % spôsobuje zvyšovanie konkurencieschopnosti Japonska. A napokon aj krajinám Afriky a Blízkeho východu sa v posledných rokoch podarilo prilákať investície do výroby.

3.1.3. Cieľ 20 % podielu priemyslu na HDP si vyžaduje vytvorenie najmenej 400 000 nových pracovných miest za rok. Len ak Európa dokáže prilákať väčšie investície, vytvorí sa dostatok pracovných miest a blahobyt, takže bude možné udržať vysokú úroveň sociálneho zabezpečenia v Európe a dosiahnuť ciele stratégie Európa 2020. V Európe sa bude investovať len vtedy, ak bude konkurencieschopná.

3.1.4. Je zjavné, že takýto vysoký počet (vyše 10 miliónov) prevažne dobre platených pracovných miest nemožno udržať, ak sa bude Európa zameriavať len na strojárstvo pre vyšší trhový segment. Podniky zaoberajúce sa špičkovou technológiou zohrávajú síce rozhodujúcu úlohu pri vedúcom postavení v oblasti technológií a podporovaní inovácií v celom hodnotovom reťazci, je však dôležité, aby Európa zostala výrobným stanovištom pre všetky druhy strojárskych výrobkov a komodít aj v nižších a stredných technologických segmentoch. Okrem vytvárania zamestnanosti je to rozhodujúce pre integrovanú sieť dodávateľov, ktorá je jednou z najväčších výhod pre výrobcov v Európe a umožňuje rýchlu výmenu poznatkov, rýchle začatie výroby a využitie prínosov z regionálnych zoskupení.

3.2. Technologické výzvy

3.2.1. Je to najmä strojárstvo, ktoré je prostredníctvom svojich výrobkov, systémov a technológií, ktoré jeho podniky vyrábajú, na čele premeny na ekologické hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého. Priemysel veľmi rýchlo smeruje k štvrtej priemyselnej revolúcii⁽²⁾, ktorá umožní skok k hromadnému prispôsobovaniu sa zákazníkom, čo priemyslu umožní reagovať na sociálne problémy konkrétne prispôbenými riešeniami.

3.2.2. Európa má potrebné vedecké znalosti a výskumné schopnosti na prechod na ekologickejšie hospodárstvo, ale na cestu k inovatívnym výrobkom treba viac. Európa má v mnohých technológiách jasnú vedeckú výhodu, ale odvetvia, ktoré ťažia z tohto výskumu, sa usídlili v zahraničí, t. j. Európa nie je dostatočne atraktívna ako výrobné stanovište, v ktorom sa tieto inovácie uvedú na trh, a odliv vedomostí do konkurenčných hospodárstiev sa stáva skutočnou hrozbou.

4. Čo môže Európa urobiť?

4.1. Strategické aspekty

4.1.1. Ak hodnotíme schopnosť EÚ presadzovať skutočne potrebnú priemyselnú politiku, dostávame sa do závažných podstatných problémov, ktoré by ovplyvnili požadovanú transformáciu. Európskej únii žiaľ predovšetkým chýba vízia a schopnosť viesť, čo vyúsťuje do množstva nezosúladených iniciatív a akútneho nedostatku súladu regulačného rámca. Okrem toho by sa v koncepcii udržateľnosti, ktorá by mohla byť takouto integrujúcou stratégiou, mal rovnaký význam pripisovať všetkým trom pilierom (environmentálnemu, sociálnemu a hospodárskemu).

4.1.2. Súčasný pokles dôvery investorov v hospodárstvo EÚ je alarmujúci⁽³⁾. Je rozhodujúce získať ju späť. Skutočné uplatňovanie stratégie Európa 2020 a stimulovanie a motivovanie podnikateľského prostredia by mohli byť spôsobom, ako sa vymaniť zo súčasného poklesu.

4.1.3. Na zvrátenie pretrvávajúceho poklesu priemyslu v Európe treba omnoho viac investícií a rast. Cieľ 20 % a tvorba nových pracovných miest sa nedosiahnu, pokiaľ Európa pre priemysel nevypracuje jasnú víziu a plán. Výsledkom by mala byť koordinovaná politika s jasným zameraním na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu, ktorá bude zahŕňať ďalšie politické oblasti a správy z Európy atraktívnejšie miesto na založenie podniku.

4.1.4. Strojárské podniky trpia nadmernou reguláciou, niekedy neprimeranou, a tým, že mnohé právne predpisy členských štátov sa prelínajú s právom EÚ. Najmä malé a stredné podniky sa s tým nevedia vyrovnávať. Hlavnou úlohou strojárskych podnikov by malo byť nájdenie technických riešení a nie vynakladanie značnej časti svojich zdrojov na dosiahnutie súladu s najnovšími predpismi. Priamy spôsob, ako zmierniť tento problém, je znížiť množstvo novej legislatívy.

4.1.5. Príklad nepotrebné novej legislatívy: stalo sa zvykom, že po väčšine navrhnutých prepracovaných znení existujúcich nariadení a smerníc nasledujú pozmeňujúce návrhy. Lepšie uplatňovanie existujúcich predpisov by často vyriešilo problém lepšie ako tvorba nových ustanovení. Nové predpisy by preto mali byť posledným prostriedkom.

4.1.6. Európsky zákonodarca sa často snaží upraviť určitú oblasť príliš podrobne. V určitých technických predpisoch to môže mať význam, v iných oblastiach to však môže byť neprimerané. Pre malé a stredné podniky je príliš náročné dodržiavať napríklad predpisy o elektromagnetických poliach. Stratégia Európskej komisie v oblasti zdravia a bezpečnosti na roky 2013 až 2020 musí zabezpečiť primeranú úroveň ochrany na pracoviskách, ale zároveň by mala byť konzistentná, stručná a mala by sa dať jednoducho uplatňovať.

⁽²⁾ Prvá (na konci 18. storočia) – mechanické výrobné systémy; druhá (začiatok 20. storočia) – hromadná výroba, deľba práce; tretia (od polovice 70. rokov 20. storočia) – automatizácia, elektronika a IT; štvrtá – internet do výrobných procesov, prepojenie týchto procesov.

⁽³⁾ Pozri pripojený dokument Eurostatu.

4.1.7. Európska legislatíva sa musí stať predpovedateľnejšou. To znamená, že so zreteľom na investičné cykly podnikov by sa metodiky po svojom zavedení už nemali meniť a že ciele by sa mali zvyšovať predvídateľne a v dlhodobej perspektíve. Jedným z príkladov, keď sa stráca pôvodne holistický prístup Komisie, je smernica o ekodizajne. Prvotné zameranie bolo na energiu a mala by sa zachovať použitá spoľahlivá metodika (MEErP). Osobitný problém vyplýva z častých prepracovaných znení. V prípade niektorých výrobkov sa zmeny v legislatíve zavádzajú približne každých 5 rokov, čo má mimoriadne ničivý účinok na strojársku odvetvie, kde investičný horizont siaha od 10 do 30 rokov.

4.1.8. V posúdeniach vplyvov Európskej komisie, žiaľ, nie sú dostatočne zahrnuté náklady novej legislatívy pre podniky, najmä pre malé a stredné podniky. Najväčšie náklady novej legislatívy, ktoré sa v skutočnosti nezohľadňujú, sú vo forme investícií a nových podnikov, ktoré Európa stráca a ktoré sa namiesto toho realizujú a usídli mimo EÚ.

4.1.9. Podobne by mali byť zrozumiteľnejšie pravidlá pre verejné súťaže. Malé a stredné podniky inak nebudú schopné predkladať ponuky, hospodárska súťaž sa zmenší, rozhodnutia v postupe obstarávania bude zložitejšie overiť a verejné obstarávanie sa stane náchylnejšie na podvody. Zamerať by sa preto malo na zjednodušenie a transparentnosť.

4.1.10. Náklady na energiu v Európe sú omnoho vyššie ako v konkurenčných hospodárstvach. Najnaliehavejším opatrením, prostredníctvom ktorého sa energia stane dostupnejšou, je vytvorenie skutočného európskeho energetického trhu. Okrem toho je dôležité nezavádzať legislatívu, ktorá vedie k ďalším zvýšeniam cien. Dekarbonizácia musí byť cenovo primeraná, technologicky neutrálna a založená na trhových zákonoch.

4.2. *Vnútrotrh a dohľad nad trhom*

4.2.1. Ochrana pred nebezpečnými výrobkami, ktoré nie sú v súlade s predpismi, a falšovaním je základnou podmienkou spravodlivej hospodárskej súťaže. V súčasnosti sa pri menej ako 1 % všetkých vyrobených výrobkov dovážaných cez veľké európske prístavy pri dovození kontroluje ich súlad s predpismi EÚ a mnohé nebezpečné alebo sfalšované výrobky, najmä elektrické, sa dostávajú na vnútrotrh.

4.2.2. Medzi kontrolnými a dozornými orgánmi v jednotlivých členských štátoch EÚ sú veľké rozdiely. V niektorých členských štátoch systém poskytuje mechanizmus na potrebnú ochranu podnikov, v iných krajinách sú tieto orgány zriedkavé, neúplné a nepostačujúce alebo sa legislatíva uplatňuje rôzne. EÚ by mala zlepšiť a zdokonaľiť koordináciu medzi týmito orgánmi s cieľom dosiahnuť vhodný a jednotný európsky systém.

4.3. *Normy*

4.3.1. Normalizácia v Európe sa stala rozhodujúcou súčasťou úspechu jednotného trhu. Normalizácia pomáha, aby sa výrobky dali vymieňať, a teda aby sa s nimi dalo obchodovať na celom svete a v každom stupni dlhých hodnotových reťazcov. Mnohé malé a stredné podniky sa však v posledných rokoch sťažujú na objem normalizačných mandátov Európskej komisie a na skutočnosť, že normalizácia presahuje technické požiadavky. Malé a stredné podniky by sa mali povzbudzovať a podporovať k účasti na procese normalizácie.

4.3.2. Keďže je zapojenie malých a stredných podnikov v hodnotových reťazcoch čoraz väčšie, mali by mať možnosť primerane prispievať k tvorbe noriem. Musia sa prijať praktické opatrenia na vytvorenie rovnosti medzi zúčastnenými stranami, t. j. lepšia podpora na štátnej úrovni pre účasť malých a stredných podnikov s menšími finančnými prostriedkami.

4.4. *Technológia a výskum*

4.4.1. Podniky v strojárskom priemysle sú hnacím motorom inovácií, keď ide o výrobu zariadení potrebných na realizáciu ekologickej revolúcie. Energetická účinnosť, zníženie emisií CO₂ a klimatická vhodnosť ich výrobkov pozitívne ovplyvňujú udržateľný rozvoj odvetvia. Inovácie strojárskych podnikov okrem vývoja nových výrobkov často vedú k novým spôsobom výroby, k environmentálne ešte modernejším tovarom a systémom, ktoré sú zároveň produktívnejšie a dostupnejšie pre zákazníkov.

4.4.2. Európa dosiahla vysokú úroveň výskumu a jeho výsledkov. V roku 2012 sa v Európe podalo vyše 250 000 žiadostí o registráciu patentu. Cesta od výskumu k inovatívnym výrobkom si však vyžaduje viac ako len znalosti a výskumnú spôsobilosť. Európa mala dlho jasnú vedeckú výhodu v mnohých technológiách, ale nakoniec sa odvetvia, ktoré ťažili z tohto výskumu, často usídlili mimo Európy. Takéto slabé priemyselné využívanie existujúcich znalostí v Európe možno prekonať len zapojením priemyslu do výskumných programov v skorej fáze a primeraným rámcom, ktorý im umožní včasné využitie získaných znalostí. Nové štruktúry, v rámci ktorých sa spája priemysel a výskum (zoskupenia, technologické parky, strediská technologickej výmeny), by sa mali podporovať z verejných prostriedkov.

4.4.3. Financovanie výskumu a inovácií by sa na zlepšenie využívania nových vedeckých zistení priemyslom malo lepšie sústrediť na potreby priemyslu a malo by sa vykonávať v podobe verejno-súkromného partnerstva, ako je napríklad program Továrne budúcnosti. V záujme zvýšenia účasti podnikov, najmä malých a stredných, by sa mali zjednodušiť usmernenia a ustanovenia o účasti na projektoch a schvaľovaní projektov. Mali by sa prijať opatrenia na podporu zriaďovania moderných tovární, ktoré vychádzajú zo 4. priemyselnej revolúcie.

4.5. *Nástroje trhu práce*

4.5.1. Už len počet pracovných miest v tomto odvetví ukazuje, že odvetvie zohráva kľúčovú úlohu pri prekonávaní súčasnej vysokej nezamestnanosti v EÚ a má veľký potenciál nových pracovných miest, ak Európa dokáže vytvoriť investície pre ďalší hospodársky vzostup. Vytvorením týchto pracovných miest by sa mohla zmierniť neprijateľná vysoká nezamestnanosť mladých ľudí. Súčasné úsilie EÚ o vytvorenie záruky pre mladých ľudí sa zdá byť dobrým opatrením v čase tejto krízy. V dlhodobom horizonte však udržateľná zamestnanosť môže vychádzať len zo zdravých spoločností, ktoré tu investujú.

4.5.2. Mnohé výrobné odvetvia trpia nedostatkom mladých odborníkov. Systémy vzdelávania a odbornej prípravy by sa mali omnoho viac zameriavať na súčasné a budúce potreby podnikov. Správne orgány a aj samotný priemysel by mali prijať opatrenia na prilákanie mladých ľudí do tohto odvetvia a zároveň na zlepšenie imidžu odvetvia. Musí sa vyriešiť najmä nedostatok odborníkov vo vede, technológiách, inžinierstve a matematike v niektorých regiónoch Európy, napr. podporovaním mobility týchto odborníkov na území celej Európy.

4.5.3. Ešte stále si len málo mladých žien vyberá povolanie v strojárstve. Strojársky priemysel už v mnohých európskych krajinách začal kampane na prilákanie mladých žien do učňovskej prípravy a z Európskeho sociálneho fondu sa podporujú projekty na zníženie emocionálnych zábran mladých žien voči inžinierskym povolaniam. Stále sa však toho musí vykonať viac. Technika a strojárstvo sa na školách musia učiť inšpirujúcejším spôsobom.

4.5.4. Jednou z rozhodujúcich silných stránok, vďaka ktorej mnohé európske podniky dobre ustáli súčasnú krízu, je ich vynikajúca pracovná sila. Systémom učňovskej prípravy sa zabezpečí, aby pracovníci podnikov mali rozsiahle znalosti o teoretickom základe a o aktuálnom výrobnom postupe. Sú spôsobilí rýchlo integrovať inovácie v rôznych stupňoch hodnotového reťazca. V rámci európskej politiky zamestnanosti by sa mali podporovať krajiny, aby prijímali takéto systémy učňovskej prípravy na podnikovej úrovni. Mala by sa podporovať spolupráca podnikov so školami a univerzitami, výmeny v rámci prvých pracovných miest a stáže.

4.5.5. Priemyselné združenia a odborové zväzy by s podporou vlád mali prevziať iniciatívu a mali by posilniť priemyselné vzdelávanie a zlepšiť spôsoby, ktoré by mohli pomôcť vyplniť medzery v pracovnej kvalifikácii pre priemysel, ktorý disponuje čoraz dômyselnejšími strojovými zariadeniami a technickými službami, čo si vyžaduje nové zručnosti.

4.5.6. Celoživotné vzdelávanie by malo byť spoločnou povinnosťou zamestnávateľov a zamestnancov. Pracovníci, ktorí prídu o svoju prácu, by mali mať dostatočný prístup k rýchlemu doplneniu svojej kvalifikácie. Mali by sa zintenzívniť aktívne politiky v oblasti pracovného trhu a mala by sa zrýchliť výmena osvedčených postupov, ako sú postupy spolufinancované z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

4.5.7. Priemyselné odvetvia sa nepretržite menia. Stále vznikajú pracovné miesta a výroby, pričom ďalšie sa stávajú nadbytočnými. Potrebná reštrukturalizácia sa musí organizovať na základe predvídania. Všetci sociálni partneri – odborové zväzy a zamestnávateľia – a tiež vlády a inštitúcie EÚ sa musia zapojiť do dialógu s cieľom vypracovať pružnejší a pozitívnejší prístup k zmene v priemysle. Prioritne sa musí zamedziť prepúšťaniu zo zamestnania, aby sa v podnikoch udržala zručná a kvalifikovaná pracovná sila. Straty pracovných miest, ktorým nemožno zamedziť, by sa mali organizovať a zmiernovať sociálne prijateľným spôsobom. V niektorých krajinách strednej a východnej Európy môžeme nájsť príklady modernizácie hospodárstva, ktoré je produktívnejšie, čistejšie a vytvára nové dobre platené pracovné miesta.

4.5.8. Vláda, priemyselné združenia a odborové zväzy musia nájsť riešenia na prispôbenie sa cyklickým kolísaniam podnikateľskej činnosti. Rýchle a efektívne nasadenie kvalifikovaného personálu je rozhodujúce, ak majú európske výrobné podniky odpovedať na rastúce tlaky globálnej hospodárskej súťaže. V legislatíve sa v oblasti zamestnanosti musia vonkajšie a aj vnútorne uznať pracovné dohody, v ktorých je zohľadnená potreba efektívnosti výrobného postupu, a tiež otázky ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci a rovnováhy medzi prácou a súkromným životom. Nástroje na potrebnú flexibilizáciu sa nesmú využívať na zníženie existujúcich sociálnych noriem v Európe.

4.5.9. Sociálni partneri v členských štátoch majú veľkú zodpovednosť v kolektívnych rokovaniach. Úspešné súťaženie pri súčasnej úrovni nákladov na zamestnancov je náročné a je potrebné zachovať kúpnu silu zamestnancov. Zvyšovanie konkurencieschopnosti európskych podnikov sa nesmie realizovať na úkor znižovania miezd. V záujme zachovania a zvyšovania zamestnanosti sa úsilie musí sústrediť na necenovú konkurencieschopnosť a na obmedzovanie výrobných nákladov. Zvýšenie produktivity by sa malo v rovnakej miere prejavíť zvýšením miezd, investícií a odmeňovania akcionárov.

4.6. *Internacionalizácia malých a stredných podnikov*

4.6.1. Európska komisia v posledných rokoch uznala, že pomoc malým a stredným podnikom v súvislosti s vývozom je kľúčom k silnejšiemu hospodárstvu. Pre mnohé malé a stredné podniky je prvým krokom vývoz do inej krajiny EÚ. Preto je hospodárska súťaž na vnútornom trhu taká dôležitá, keďže skúsenosti získané na tomto trhu môžu motivovať podniky, aby vyvážali do zahraničia. Keďže vývoz do zahraničia je pre malé a stredné podniky ťažký, je dôležité, aby na týchto trhoch nezostali samé. Navyše by sa mal pre malé a stredné podniky zlepšiť prístup k nástrojom financovania vývozu.

4.7. *Energetická politika a budúce investície*

4.7.1. Hoci verejné rozpočty zostávajú obmedzené, potrebné investície do energetickej infraštruktúry by sa nemali odďaľovať, keďže by to obmedzilo konkurencieschopnosť Európy.

4.7.2. Väčšina investícií do energetickej účinnosti a efektívneho využívania zdrojov sa v súčasnosti vykonáva, len ak sa hranica rentability dosiahne do troch rokov, čím sa nechávajú ujsť mnohé možné zisky. Mnohé súkromné investície sa nerealizujú, aj keď by boli užitočné, pretože ich hranica rentability by sa zvyčajne dosiahla za 3 roky až 5 rokov. Táto dilema by sa mohla prekonať, ak by budúce zisky z týchto investícií vytvorili hotovostné toky už v čase, kedy sa musia realizovať investície. Preto by sa mali v Európskej investičnej banke alebo vo financujúcich bankách jednotlivých štátov, ktoré poskytujú úvery podnikom a domácnostiam, vytvoriť fondy na takéto investície výmenou za zisky vzniknuté z vyplývajúcich úspor až do splatenia úveru. Takýto model umožňuje tieto investície bez verejných dotácií.

4.8. *Dostupnosť surovín*

4.8.1. Európski výrobcovia počas súčasnej fázy vysokých cien surovín profitujú z úsilia o lepšiu recykláciu odpadu vynaloženého v minulosti. Väčšina kovov, ktoré sú základom väčšiny výrobkov, sa v súčasnej dobe recykluje. Pre konkurencieschopnosť strojárskych odvetví je však stále rozhodujúca dostupnosť dovážaných surovín. EÚ musí preto trvať na tom, aby obchod so surovinami neobmedzovali obmedzenia v rozpore so Svetovou obchodnou organizáciou (WTO), najmä v súvislosti so vzácnymi zeminami. Pritom sa musí zohľadniť, aby sa dodržiavali etické, sociálne a ekologické normy.

4.9. *Využitie potenciálu nových/pristupujúcich členských štátov EÚ*

4.9.1. Európske podniky by mali preskúmať a omnoho lepšie využívať potenciál nových členských štátov EÚ. Takýto prístup by mohol premeniť problémy s nadmernými hospodárskymi rozdielmi medzi európskymi regiónmi na výhodu pre Európu.

4.9.2. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby sledovala situáciu v medzinárodnom obchode s kritickými surovinami. Odporúča, aby sa pripravilo viacero možných scenárov, ktoré budú opisovať hrozby a potenciálne riešenia, vrátane toho najhoršieho scenára. Mala by sa zlepšiť spolupráca s inými krajinami, ktoré sú v podobnej situácii (USA, Japonsko, Južná Kórea).

V Bruseli 11. decembra 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE
